

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

จากการเก็บข้อมูลพื้นฐานด้านสภาพและปัญหาการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศในสถาบันอุดมศึกษาในภาคใต้ในโครงการวิจัยเชิงสำรวจเรื่อง “ข้อมูลพื้นฐานเพื่อการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศระดับอุดมศึกษาในภาคใต้” ซึ่งดำเนินงานระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ 2546-สิงหาคม 2547 พบว่าสถาบันอุดมศึกษาในภาคใต้มีจำนวนทั้งหมด 26 สถาบัน (30 หน่วยงาน) มจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศรวมจำนวน 11 ภาษา คือ ภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมัน สเปน อิตาลี จีน ญี่ปุ่น เกาหลี มลายู อาหรับ และเขมร มีผู้สอนภาษาต่างประเทศรวม 347 ราย และผู้เรียน 12,464 ราย ภาษาที่มีการเรียนการสอนมากและหลากหลายที่สุด คือ ภาษาอังกฤษ ภาษาที่มีการเรียนการสอนในน้อยสถาบันที่สุด คือ ภาษาสเปนและอิตาลีซึ่งเป็นภาษาที่เพิ่งมีการเปิดสอนในภาคใต้

ภาษาอังกฤษมีจำนวนผู้สอน 257 ราย และจำนวนผู้เรียน 36,400 รายซึ่งนับว่ามากที่สุด ในบรรดา 11 ภาษาที่มีการเรียนการสอนในภาคใต้ ภาษาญี่ปุ่นมีผู้เรียนมากเป็นลำดับสอง (ผู้เรียน 1,674 ราย และผู้สอน 18 ราย) ตามด้วยภาษาอาหรับ (ผู้เรียน 1,088 ราย และผู้สอน 8 ราย) ภาษา มลายู (ผู้เรียน 1,049 ราย และผู้สอน 13 ราย) และภาษาจีน (ผู้เรียน 1,047 ราย และผู้สอน 20 ราย) ภาษาที่มีผู้เรียนจำนวนน้อยที่สุดคือภาษาอิตาลีซึ่งมีผู้เรียน 17 ราย และผู้สอนเพียง 1 รายซึ่งเป็นชาวต่างประเทศ

ภาษาต่างประเทศที่ทั้งกลุ่มตัวอย่างผู้บริหารสถาบันและผู้สอนภาษาต่างประเทศเห็นตรงกันว่านักศึกษาไทยควรเรียนใน 5 ลำดับแรก คือ ภาษาอังกฤษ จีน ญี่ปุ่น ฝรั่งเศสและมลายู

ภาษาตะวันออกเช่นภาษาจีนและญี่ปุ่นมีความสำคัญและเป็นที่นิยมเรียนมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาจีนซึ่งกลุ่มตัวอย่างผู้บริหารสถาบันทุกแห่งให้ความสำคัญทั้งๆที่บางแห่งไม่ได้เปิดสอน ทำให้ผู้สอนภาษาจีนมีภาระงานสอนสูงสุด (16.25 ชั่วโมง/สัปดาห์) หากไม่นับผู้สอนภาษาสเปนซึ่งเป็นชาวต่างประเทศ (19 ชั่วโมง/สัปดาห์) ปัญหาภาระงานสอนที่มีมากทำให้กลุ่มตัวอย่างผู้สอนภาษาจีนและญี่ปุ่นมีผลงานทางวิชาการน้อยประเภทที่สุด

ในด้านความพร้อมของสถาบันในการจัดการเรียนการสอนพบว่า ปัญหาอันดับแรกของสถาบัน คือ การขาดแคลนบุคลากรด้านการสอน ซึ่งปัญหาดังกล่าวนำไปสู่อีกหลายปัญหาที่เป็นอุปสรรคอย่างยิ่งต่อการสอนภาษา นั่นคือ ปัญหาจำนวนผู้เรียนในชั้นมีมากเกินไป และภาระงานโดยรวมของผู้สอนมีมากเกินไป ปัญหาดังกล่าวย่อมมีผลกระทบต่อคุณภาพการเรียนการสอนและความสามารถของผู้เรียน จึงไม่น่าแปลกใจที่ข้อค้นพบอีกประการหนึ่งของงานวิจัยนี้ คือ กลุ่มตัวอย่างผู้เรียนส่วนใหญ่ยังขาดความพร้อมในการใช้ภาษาทั้งเพื่อการเรียนต่อและการทำงาน

มีเพียงกลุ่มตัวอย่างผู้เรียนภาษาอังกฤษและเยอรมันที่มีความพร้อมในการใช้ภาษาทั้งเพื่อการเรียนต่อและการทำงาน และกลุ่มตัวอย่างผู้เรียนภาษาเกาหลีและญี่ปุ่นมีความพร้อมในการใช้ภาษาเพื่อการทำงานเพียงอย่างเดียว

นอกจากการขาดแคลนบุคลากรด้านการสอนแล้ว สถาบันส่วนใหญ่ยังขาดแคลนปัจจัยส่งเสริมการเรียนการสอนภาษา เช่น สื่อ/อุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้ที่มีสื่อและเทคโนโลยีที่หลากหลายและเพียงพอกับจำนวนผู้เรียน การขาดแคลนสื่อ/อุปกรณ์การสอนเป็นหนึ่งในปัญหาลำดับหนึ่งสำหรับภาษาที่ไม่ได้รับการจัดลำดับความสำคัญในลำดับต้นๆ โดยผู้บริหารสถาบัน เช่น ภาษาเยอรมัน สเปน อิตาลี เยอรมัน อาหรับ มลายู และเขมร

ในความเห็นของกลุ่มตัวอย่างผู้สอนภาษาทั้งหมด ปัญหาผู้เรียนไม่พร้อมเป็นปัญหาอันดับหนึ่งในการเรียนการสอนภาษา ปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาร่วมของกลุ่มตัวอย่างผู้สอนภาษาจากทุกสถาบันและมีความรุนแรงที่สุดที่สถาบันราชภัฏ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ และมหาวิทยาลัยเอกชน ปัญหาผู้เรียนไม่พร้อมสามารถสะท้อนความจริงที่ว่านักศึกษาไทยมีพื้นฐานความรู้ทางภาษาไม่เพียงพอ นอกจากนี้ งานวิจัยนี้ยังพบว่า ผู้เรียนไม่ค่อยมีโอกาสฝึกฝนการใช้ภาษากับเจ้าของภาษา ส่วนใหญ่ผู้เรียนจะศึกษาเพิ่มเติมจากตำราและสื่อซึ่งเป็นการเรียนรู้แบบทางเดียว (one-way communication) และไม่สมจริง การศึกษาเพิ่มเติมจากตำราจะเป็นหนึ่งในสาเหตุที่ให้กลุ่มตัวอย่างผู้เรียนมีความสามารถทางการอ่านมากที่สุดและมีทักษะการพูดน้อยที่สุด

นอกจากตำราจะเป็นแหล่งฝึกฝนที่สำคัญที่สุดของผู้เรียนแล้ว ผลการวิจัยยังพบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้สอนภาษาเกือบทุกภาษาก็พัฒนาทักษะทางภาษาของตนด้วยการฟังเทปและอ่านตำราเป็นหลัก และคงจะไม่น่าแปลกใจที่จะพบว่าทักษะทางภาษาที่กลุ่มตัวอย่างผู้สอนส่วนใหญ่ถนัดที่สุด คือ ไวยากรณ์และการอ่าน

กลุ่มตัวอย่างมีโอกาสเพิ่มพูนศักยภาพด้วยการไปอบรม/สัมมนา/ดูงานทั้งในและต่างประเทศแตกต่างกัน น่าสังเกตว่ากลุ่มตัวอย่างผู้สอนภาษาจีน ญี่ปุ่น และเกาหลี เป็นหนึ่งในกลุ่มตัวอย่างที่มีโอกาสสูงสุดในการไปอบรม/สัมมนา/ดูงานด้านภาษาในต่างประเทศ กลุ่มตัวอย่างผู้สอนภาษาญี่ปุ่นไปอบรม/สัมมนา/ดูงานด้านภาษาในประเทศสูงสุด กลุ่มตัวอย่างผู้สอนภาษามลายูซึ่งมีวุฒิการศึกษาสูงสุดในบรรดากลุ่มตัวอย่างนำเสนอผลงานทางวิชาการทั้งในและต่างประเทศมากที่สุด ในแง่ผลงานทางวิชาการ กลุ่มตัวอย่างผู้สอนส่วนใหญ่จะมีผลงานการแต่งและเรียบเรียงตำรา/เอกสารการสอน ขณะที่งานวิจัยมีจำนวนน้อยที่สุด

บทบาทที่มีมากขึ้นของภาษาตะวันออกในประเทศไทย เช่น ภาษาจีน ญี่ปุ่น และเกาหลี ทำให้กลุ่มตัวอย่างผู้สอนภาษาจีน ญี่ปุ่น เกาหลี มีโอกาสพัฒนาทักษะทางภาษาด้วยการสนทนา

กับเจ้าของภาษามากกว่ากลุ่มอื่นๆ กลุ่มตัวอย่างผู้สอนภาษาจีนมีโอกาสนำภาษาที่ตนเองสอนในชีวิตประจำวันมากที่สุด รองลงมาคือ กลุ่มตัวอย่างผู้สอนภาษาอังกฤษและมลายู ซึ่งทำให้กลุ่มตัวอย่างผู้สอนภาษามลายูเป็นอีกหนึ่งกลุ่มที่มีโอกาสพัฒนาทักษะทางภาษาดำเนินการสนทนากับเจ้าของภาษา เนื่องจากส่วนหนึ่งของประชากรใน 4 จังหวัดภาคใต้ใช้ภาษาถิ่นซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับภาษามลายู

ข้อมูลที่ได้จากงานวิจัยนี้จะสามารถชี้ให้เห็นจุดแข็งและจุดอ่อนของการจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศในภาคใต้ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นศักยภาพและโอกาสการพัฒนา อันจะเป็นตัวป้อนที่เป็นประโยชน์ต่อกระบวนการแก้ปัญหา ตลอดจนการกำหนดนโยบาย แผน และยุทธศาสตร์การพัฒนาการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของภูมิภาคและประเทศและความจำเป็นของสภาพการณ์โลกปัจจุบันที่ความสามารถทางภาษาต่างประเทศเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการแข่งขันแทบทุกด้านแบบไร้พรมแดน